

3. Матросов В.Д. Медико-соціальні проблеми іноземних студентів Луганського державного медичного університету (за даними соціологічного опитування на 2–4 курсах) [Текст] / Матросов В.Д., Терещенко В.В. // Формування ринкової економіки: Проблеми економіки праці, соціально-трудова відносин та соціального захисту населення: зб. наук. праць. – Київ, Луганськ: КНЕУ, ДУ НДІ СТВ, 2011. – Спец. вип.: 45 років ДУ НДІ СТВ. – С. 250-258.
4. Порох Д.О. Соціокультурна адаптація як складник адаптації іноземних студентів до навчання у вищому закладі освіти [Текст] / Д.О. Порох // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – №3. – С. 47-54.

Чабан Н.И.

ФОРМИРОВАНИЕ БЫТОВОГО СЛОВАРНОГО ЗАПАСА ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ АДАПТАЦИИ К УКРАИНСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ СРЕДЕ

В статье осуществлен анализ проблем иностранных студентов в процессе адаптации к украинской языковой среде; обобщен опыт педагогической помощи и раскрыты педагогические средства формирования бытового словарного запаса иностранных студентов в процессе адаптации к украинской языковой среде.

Ключевые слова: иностранные студенты, украинская языковая среда, процесс адаптации, формирование бытового словарного запаса.

Chaban N.I.

FORMATION OF HOUSEHOLD VOCABULARY OF FOREIGN STUDENTS IN THE PROCESS OF ADAPTATION TO THE UKRAINIAN SOCIETY

The article analyzes the problems of foreign students in the process of adaptation to the Ukrainian society; summarizes the experience of educational assistance and characterized pedagogical tools of formation of household vocabulary of foreign students in the process of adaptation to the Ukrainian society.

Key words: foreign students, the Ukrainian society, the process of adaptation, formation of household vocabulary.

УДК 371.315:61–057.875

Черних І.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

У статті описано доцільні методи навчання в процесі розвитку мовленнєвих умінь і навичок майбутніх лікарів, проаналізовано специфіку умов їх застосування та способи їх ефективного використання на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

Ключові слова: метод навчання, мовленнєвий розвиток, мовленнєві вміння та навички, професійне мовлення, майбутні лікарі.

Мовленнєвий розвиток майбутніх лікарів є одним із важливих аспектів професійної підготовки студентів медичних ВНЗ. На заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) у медичних вищих навчальних закладах студенти повинні навчитися дотримуватись норм літературної мови в професійному мовленні, володіти культурою мовлення, правильно користуватися медичною термінологією та застосовувати науковий стиль.

Ефективність розвитку мовленнєвих умінь і навичок у студентів-медиків залежить від правильного підходу до методичної організації навчання на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням), зокрема від правильності вибору методів навчання та їх реалізації.

На жаль, у сучасній методичній літературі не визначено методи мовленнєвого розвитку майбутніх фахівців, зокрема майбутніх медиків. Тому метою нашої статті стане визначення доцільних методів навчання в процесі розвитку мовленнєвих умінь і навичок майбутніх лікарів.

Методи навчання мови розглядали Ф. Буслаєв, І. Срезневський, К. Ушинський. Метод – це складна педагогічна категорія, тому запорукою ефективного навчання мови є правильність розуміння викладачем методів викладання, їх особливостей і класифікаційних структур. Класифікація дає цілісне уявлення про комплекс методів і має не лише теоретичне, а й безпосереднє практичне значення [2, с. 119].

Перспективною в процесі мовленнєвого розвитку студентів-медиків ми вважаємо класифікацію методів навчання О. Біляєва, В. Мельничайка, М. Пентилюк, Г. Передрій, Л. Рожило, оскільки вона відповідає основним формам роботи у вищому навчальному закладі, реалізовує методи в певній системі прийомів, дозволяє подати предмет у логічній структурі, забезпечує взаємозв'язок викладача й студентів у роботі над мовним матеріалом, дає можливість використовувати різні рівні пізнавальної діяльності студентів.

Таким чином, у процесі розвитку мовленнєвих умінь і навичок студентів-медиків доцільними є такі методи навчання: *усний виклад викладача (розповідь, пояснення, лекція), бесіда, робота з підручником, спостереження й аналіз мовних явищ, метод вправ, програмоване навчання.*

З огляду на психологічні засади навчання української мови у ВНЗ, зміст матеріалу, вимоги до студента-медика, вважаємо доцільним доповнити цю класифікацію *інтерактивними методами*, що забезпечують формування комунікативних умінь.

Метод *усного викладу*, який може реалізуватися у формі розповіді, пояснення чи лекції, розвиває вміння сприймати чуже мовлення й створювати власні висловлювання. За допомогою цього методу викладач подає навчальну інформацію й забезпечує її сприймання, осмислення, запам'ятовування. Результативність методу усного викладу залежить від свідомого сприймання інформації студентами. Ураховуючи той факт, що віковий період студентів характеризується високим рівнем мисленнєвої діяльності, можемо стверджувати, що цей метод буде результативним за умови, якщо викладач буде використовувати різні засоби активізації мислення студентів. До них відносимо використання фактів з мовної практики студентів, їхньої майбутньої професії, зіставлення відомих фактів з новими, їх порівняння, спостереження над виявленням відомих закономірностей у нових зв'язках, обґрунтування окремих положень самими студентами, систематизація фактів, які використовував викладач, пропозиція зробити відповідні висновки, сформулювати правила.

Свідоме сприймання й осмислення навчального матеріалу залежить від дотримання викладачем логіки викладу, норм літературної мови, виразності та змістовності. Мовлення викладача – це той засіб, на який орієнтуються студенти. Воно повинне стати взірцем для студентів. Як переконує О. Текучов, мовлення педагога за формою й за змістом стає зразком і прикладом для наслідування [5, с. 71].

Якщо матеріал заняття частково відомий студентам, доцільним є застосування *методу бесіди*. Цей метод дає змогу якнайбільше активізувати розумову діяльність студентів. Бесіда спирається на операційну діяльність студентів, яка спрямована на застосування та відтворення одержаних знань і формування навчально-мовних, правописних і комунікативних умінь. Метод бесіди ґрунтується на основі запитань-відповідей викладача й студентів, які визначаються темою та метою заняття. Методисти вважають, що результат бесіди залежить від майстерності викладача проводити бесіду. Правильно побудована бесіда передбачає логічно витриману послідовність у постановці питань; вміння викладача попереджати відхилення від теми; дотримання всіх дидактичних вимог до постановки та формулювання питань, адресованих учням [5, с. 72]. Важливий момент в організації бесіди – методика постановки запитання. Правильно поставлені запитання сприяють кращому засвоєнню матеріалу та допомагають учням самим орієнтуватися навіть у складному матеріалі. Під час вивчення мовного матеріалу запитання виконують різні функції:

актуалізації матеріалу, спрямування на встановлення нових зв'язків між мовними фактами, на розкриття причинно-наслідкових залежностей, допомоги у виділенні суттєвих ознак мовних фактів і процесів, сприяння формулюванню понять.

Результативність бесіди забезпечує не лише система запитань, а й аналіз фактів, дидактичного матеріалу, спеціально дібраного викладачем, уміння студентів робити висновки, систематизувати й узагальнювати їх [3, с. 65].

Самостійне засвоєння студентами програмного матеріалу відбувається за допомогою методу *роботи з підручником*. Ефективність використання цього методу залежить від уміння студентів виділяти в тексті підручника відоме й нове, від уміння читати теоретичний матеріал, актуалізовувати його та визначати, в якому зв'язку він знаходиться з новим матеріалом.

У вищих медичних навчальних закладах частина матеріалу з мови планується для самостійного опрацювання. Практика свідчить, що студенти не завжди вміють продуктивно працювати з матеріалом підручників, не мають навичок вільно читати й розуміти прочитане, виділяти головне в матеріалі, складати опорні конспекти.

Окрему проблему становить робота зі словниками. У процесі мовленнєвого розвитку студентів-медиків доречним є використання перекладних, орфографічних, орфоепічних словників, словників синонімів та антонімів, українського правопису. Відсилаючи майбутніх медиків до роботи з лексикографічними джерелами, викладач поступово знайомить їх з видами словників, виробляє навички роботи з ними. У навчальному процесі словник може використовуватись як джерело навчальної інформації, як засіб формування навичок навігації в складному інформаційному об'єкті або як засіб самостійної роботи учнів з інформацією, поданою в друкованих виданнях [1, с. 64].

Формування вмінь і навичок користуватися додатковою літературою, працювати з кількома джерелами, виділяти головне, зіставляти, виявляти аргументацію фактів, уміти систематизувати матеріал відбувається під час написання рефератів. Опрацьовуючи інформацію журналів, збірників, монографій, студенти навчаються працювати з науковим стилем.

Самостійне осмислення студентами навчального матеріалу відбувається в процесі *спостереження над мовою*. Проведення спостережень над мовним матеріалом допомагає студентам зануритися в мовні факти, процеси, осмислити зв'язок між ними й теоретичними висновками, що з них випливають. Це полегшує розв'язання подальших навчальних завдань, виконання тренувальних вправ [3, с. 68]. Цей метод спрямовує студентів установлювати споріднені явища й використовувати вже сформовані вміння й навички для засвоєння нових. Ефективність цього методу виявляється під час спостереження над мовними явищами в текстах різних стилів або текстах професійного характеру, що дозволяє простежити особливості функціонування мовних явищ, процесів у різних сферах спілкування.

Для розвитку процесів сприймання, відтворення й створення студентами усного та писемного мовлення, його збагачення та приведення у відповідність до норми велику роль відіграє *метод вправ*. На думку К. Плиско, вправи – це послідовні дії та операції, які виконуються багаторазово з метою набуття необхідних практичних умінь і навичок [4, с. 170].

На основі аналізу відомих класифікацій (О. Біляєва, Н. Голуб, І. Дроздової, С. Карамана, Т. Ладиженської, Т. Симоненко та ін.) нами розроблена система вправ і завдань, більш прийнятна для розвитку практичних мовленнєвих умінь і навичок студентів-медиків. Комплекс вправ включає *пропедевтичні, підготовчі, тренувальні, оцінно-контрольні вправи* – вправи, виділені за дидактичною метою; *усні та письмові* – за формою; *аудиторні, позааудиторні* – за місцем проведення; *прості, комбіновані, комплексні* – за ступенем складності; *аналітичні, репродуктивні, трансформаційні, продуктивно-конструктивні* – за ступенем творчості. Запропонована система вправ ґрунтується на принципах відповідності змісту вправ розділам програми навчання; здійснення внутрішньо-предметних і міжпредметних зв'язків, орієнтації студентів на індивідуальну та

самостійну роботу, добору вправ залежно від мети їх реалізації, перспективності, повторюваності, креативності, систематичності й взаємозалежності їх застосування, текстоцентризму.

Ефективному вдосконаленню й розвитку мовленнєвих умінь і навичок сприяє *програмоване навчання*. Цей метод позначений практичною навчальною й контрольнo-корекційною спрямованістю. Цей метод забезпечує зворотний зв'язок під час опрацювання матеріалу, індивідуалізує процес навчання, забезпечує чітку логічну послідовність виучуваного, розвиває навички самостійної роботи. Як засіб контролю цей метод дозволяє економити час на занятті. Використання алгоритмів розпізнавання та розв'язування привчає студентів до правильних способів навчальної діяльності, до певної послідовності виконуваних операцій.

Поряд з традиційними методами, з урахуванням інноваційних підходів, сучасна лінгводидактика розглядає *інтерактивні методи навчання мови*. Ефективному розвитку мовленнєвих умінь і навичок сприяє постійна, активна взаємодія студентів, процес інтенсивної, міжсуб'єктної комунікації викладача й студентів, що характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування її учасників, їхньої комунікації, обміну різновидами діяльності. Як зазначає О. Горошкіна, інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативних умінь і навичок учнів, їхньої пізнавальної діяльності, установленню емоційних контактів між учасниками навчально-виховного процесу [1]. З позиції розвитку мовленнєвих умінь і навичок організація інтерактивного навчання гармонійно вплітається до занять з української мови (за професійним спрямуванням), оскільки передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, які вдало спроектовані на професійну діяльність лікарів.

Цінними для розвитку мовленнєвих умінь і навичок студентів-медиків стали методи інтерактивного навчання: робота в малих групах, імітація, симуляція, дискусія, мікрофон, ток-шоу, ротаційні трійки.

Комплекс зазначених методів об'єднує в одне ціле діяльність викладача та студентів, яка спрямована на вдосконалення мовних знань, розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь і навичок, дозволяє продуктивно керувати пізнавальною діяльністю студентів і реалізовує освітню, виховну, розвивальну, мотиваційну, контрольнo-корекційну функції навчання в умовах вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горошкіна О. М. Уроки української мови: від планування до проведення: метод. посіб. / Олена Миколаївна Горошкіна, Людмила Олександрівна Попова ; Держ. закл. "Луганський національний ун-т імені Тараса Шевченка", 2009. – 132 с.
2. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти / С. О. Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.
3. Методика викладання української мови в середній школі : навч. посіб. / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик ; за ред. І. С. Олійника. – К. : Вища шк., 1989. – 439 с.
4. Плиско К. М. Принципи, методи і форми навчання української мови: Теоретичний аспект / К. М. Плиско. – Х. : Основа, 1995. – 240 с.
5. Текучев А. В. Методика русского языка в средней школе / А. В. Текучев. – 3-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1980. – 414 с.

Черных И.А.

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

В статье описаны целесообразные методы обучения в процессе развития речевых умений и навыков будущих врачей, проанализирована специфика условий их применения и

способы их эффективного использования на занятиях по украинскому языку (профессионального направления).

Ключевые слова: метод обучения, речевое развитие, речевые умения и навыки, профессиональная речь, будущие врачи.

Chernyh I.A.

FEATURES OF USE OF METHODS OF TRAINING IN PROCESS OF SPEECH DEVELOPMENT OF MEDICAL STUDENTS

In article expedient methods of training in development of speech skills of future doctors are described, specifics of conditions of their application and ways of their effective use on classes in Ukrainian (the professional direction) is analysed.

Key words: training method, speech development, speech skills, professional speech, future doctors.

УДК [378.016:811.111]:316.77

Яцишин Н.П.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) ЯК МОВИ НА СПЕЦІАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ В АСПЕКТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті розглядаються питання послідовного і цілеспрямованого введення культурологічного компонента в процес викладання англійської мови як іноземної з метою ефективного вирішення проблеми міжкультурної комунікації.

Ключові слова: англійська мова, комунікативна компетенція, предметний компонент, діалог культур, юриспруденція, міжкультурна комунікація.

Реалії сьогодення такі, що в рамках Болонського процесу – процесу зближення й гармонізації систем вищої освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти – завершується перехід української вищої школи на дворівневу систему освіти: бакалавріат і магістратуру. Однією з важливих умов підготовки висококваліфікованих спеціалістів усіх рівнів є оволодіння мовою науки, яка виступає основним засобом навчально-наукової й науково-професійної міжкультурної комунікації.

Завдання це стає ще більш актуальним у зв'язку зі "світовими інтеграційними процесами в галузі культури", коли "глобальна світова культура, що реально формується сьогодні, загрожує перш за все відтворенню і збереженню національної культури, загрожує культурною асиміляцією" [2, с. 28]. В умовах міжкультурної комунікації, коли партнери по спілкуванню усвідомлюють, що "кожен з них є іншим і кожен сприймає чужорідність партнера" [7, с. 11], все більшого значення набуває діалог культур як принцип культурного розвитку. Сьогодні діалог культур – це реальна можливість долати глибокі духовні протиріччя в умовах дегуманізації суспільства. Це можливість більш глибокого пізнання свого місця у світі через зіставлення своєї й іншої культури, це шлях до взаєморозуміння і поваги.

Актуальність дослідження проблеми іншомовної фахової міжкультурної комунікації важлива і в контексті євроінтеграційних процесів, оскільки європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі (ЄС) є стратегічною метою України. Цей курс був закріплений Верховною Радою України в Основних напрямках зовнішньої політики 2 липня 1998 р., а також в Угоді про партнерство і співробітництво між Європейським співтовариством і Україною від 14 червня 1994 р. та у Зверненні українського парламенту до Європарламенту і парламентів країн-членів ЄС 20 червня 2002 р. [6, с. 194]. Важливим компонентом цього